

Revolution og kærlighed

Diskussioner om filosofi, politik og kunst hænger fint sammen med historie og figurer i Jens Peter Kaj Jensens roman »Celeste«.

AF ANDREAS BÜLOW

Forfatteren Jens Peter Kaj Jensen har skrevet en historisk roman med titlen *Celeste*, som netop er udkommet på Forlaget Solidaritet. Der er tale om en velskrevet bog der både tegner et tidsbillede af 1930'erne og trækker tråde op til den verden vi lever i anno 2013.

Bogen starter i 1932 i Silkeborg. Hovedpersonen Celeste er en ung kvinde, der arbejder som servitrice i et cafeteria, der bestyres af en jødisk grosser ved navn Karpáz.

Gennem hendes blik får vi et nådesløst portræt af livet i en dansk provinsby dengang. Celeste må nemlig ikke bare arbejde med servering, hun bliver også nød til at give sin krop til den sleske menighedsformand og avisredaktøren for lokalbladet.

Celeste accepterer det i første omgang, selvom hendes hjerte banker for den jødiske pige Sarah fra Seddelfabrikken, som ofte kommer og spiser frokost i cafeteriet.

Det er denne forbudte kærlighed, som er en af de vigtigste omdrejningspunkter i historien, for Sarah er dybt anti-autoritær og tager til Spanien for først at deltage i slaget om den asturiske kommune og senere i selve den spanske borgerkrig.

Celeste følger hende og skal ud for mangt og meget, som ikke bør afsløres i denne anmeldelse.

Som læser skal man væbne sig med en god portion tålmodighed, for de første hundrede sider er tung læsning. Det kan diskuteres om ikke forfatteren burde have strammet op i sit stof, men omvendt giver det en grundig introduktion til livet dengang, ikke mindst hvordan klassesamfundet dikterede alt («bevidstheden om stand», som Celeste selv siger det).

Også den lurende fascistiske fare der breder sig op igennem Europa er synlig, jøderne og socialisterne forfølges.

Filosofiske diskussioner

Sprogligt er romanen holdt i en skarp prosa uden alt for mange unødvendige tillægsord og metaforer.

Alligevel er det et sprog, der tør gå på opdagelse, og Jens Peter Kaj Jensens force ligger netop ikke i et krimi-plot, men snarere i den store psykologiske forståelse, i scenerne mellem karaktererne, de små iagttagelser og alt det, der står imellem linjerne.

Romanen er inddelt i fem hæfter, som opdages (og omskrives?) af en kunstmaler i 1970'erne, som selv befinder sig selv i en kunstnerisk og ægteskabelig krise.

Da han besøger et kloster i den andalusiske by Ronda, opdager han hæfterne og fænges af Celestes historie, som senere skal vise sig at hænge sammen med hans eget liv.

Det er en rammefortælling som fungerer fint og både giver spænding og afveksling til romanen.

Der er mange svingærinder ind imellem, blandt andet om filosofi, fiskeri og kunst, men de hænger alligevel sammen med historien og dens karakterer.

Når det bliver allerbedst er der sågar fragmenter af poetisk og filosofisk storhed, som i denne smukke passage, hvor rammefortæller-jeget, Fecundo, taler med munken Yermo, og det særegne andalusiske klima står som billede for menneskets egen kamp for befrielse:

»– Det er *la calima*, sagde Yermo. – Vi ser den ellers mest i maj og juni.

– Tåge? spurgte jeg.

Men det var ikke tåge.

– Det er dis af afdampet vand fra kysten, som er blandet op med sand fra Afrika. Du kan ikke orientere dig i det, du vil ikke vide hvor du er.

Han fortalte, hvordan fiskere forsvinder ud i Middelhavet i små både og aldrig bjærger sig i land, fordi de intet har at navigere efter. Solen er skjult, kysten er væk, og bølgerne

kvæles under et tæppe.

- De kan ikke se stævnen af båden, overdrev han.
- Men de har vel kompas?
- Ja, nogle har kompas, men ved ikke, hvordan de skal bruge det.
- De burde da lære sig kompasset! sagde jeg irriteret.
- Ja, de burde lære kompasset, og de burde lære sig at svømme« (side 205).

Den spanske borgerkrig og revolution

Allerede efter halvtreds sider er Celestes kærlighed Sarah taget til Spanien og skriver af og til breve tilbage.

Nyhederne fra Spanien figurerer i det første stykke som en slags baggrundstæppe, hvor man får små glimt af udviklingen under republikkens første år.

Senere drager Celeste selv til Spanien og i femte hæfte ryger vi ind midt i et gensyn imellem Celeste og Sarah.

Det er i Spanien i 1938, fascisterne er ved at vinde borgerkrigen. Det er enormt positivt, at Jens Peter Kaj Jensen har lagt stor vægt på beskrivelsen af den sociale revolution i Spanien (kollektiviseringerne af landbrug, arbejdermagten på fabrikkerne, den anarkistiske fagforenings-føderation), hvorimod det oftest er de militær-tekniske detaljer og stormagtspolitikken der fremhæves i mainstream-litteraturen.

På trods af en udmærket research er der krøbet enkelte historiske fodfejl ind.

På side 251 hævdes det, at socialistpartiets leder Largo Caballero og hans tilhængere »er lige så stalinistiske som kommunistpartiets medlemmer, men uden kommunisternes sans for organisation og strategi«.

Det er en noget hård og uretfærdig dom overfor en mand, som rent faktisk forsøgte at stoppe repressionen imod de revolutionære og netop blev væltet fra embedet som premierminister af stalinisterne i juni 1937, fordi han nægtede at forbyde det venstresocialistiske parti POUM.

Under resten af borgerkrigen var Caballero i husarrest, flere af hans tilhængere i UGT blev fængslet og deres aviser og radiokanaler censurerede (se f.eks. Pierre Broué og Emil Temime: *The revolution and the civil war in Spain*).

Og på side 220 fortæller Sarah, som tidligere har været anarkist under den asturiske kommune i 1934, at hun blev smuglet til Moskva af kommunisterne efter kommunens nederlag.

Men i Spanien i 1934 var det ikke anarkister, men derimod socialister (særligt lederne af ungsocialisterne omkring Santiago Carrillo) som blev tilbudt flugtrute og ophold i Rusland, et middel hvormed det lykkedes stalinisterne at vinde en enorm base i den spanske arbejderungdom.

Trods disse fejl, som man som læser sagtens kan leve med, er det sværere at forstå, hvorfor

man som læser skal snydes for Celestes udvikling og selve rejsen til Spanien.

Pludselig i hæfte fem er man i Andalusien i 1938, selvom man får at vide at Celeste i mellemtiden har været i folkefrontshæren og politisk er blevet anarkist (dette behøver ikke at være en modsætning, der var mange, som fx George Orwell, der også gik med idéen om at skifte til folkefrontshæren og senere blev skuffede, men lige præcis den proces kunne have været interessant at følge).

Således virker gensynsscenen imellem Sarah og Celeste en smule akavet. Ikke fordi de politiske uenigheder imellem anarkister og kommunister ikke er korrekt gengivet, men fordi det er svært at forestille sig, hvordan Celeste pludselig er blevet anarkist, og Sarah pludselig er svunget den anden vej og er blevet moderat.

En politisk roman

I modsætning til så mange andre udlændinge bliver Celeste i Spanien efter borgerkrigen, og man får et indblik i fascisternes undertrykkelse af krigsfanger og dissidenter.

Særligt kvindens livsvilkår i efterkrigstidens Spanien sættes i fokus, og der er flere brutale scener, hvor forfatterens evne til at beskrive bestialitet og ondskab imponerer.

Mod slutningen bindes en række løse ender i bogen sammen, sammenhænge som nødigt skal afsløres her. Men Celeste først og fremmest er Celeste en politisk roman, som handler om kampen imod magthaverne, deres ideologiske, politiske og økonomiske herredømme.

Under den kapitalistiske krise, hvor der mere end nogensinde før er brug for at diskutere alternativer til det nuværende system, er det en kærkommen bog. Lad mig slutte denne anmeldelse af med et af mine yndlingsafsnit i romanen, hvor Celestes halvbror Jacob (som hun også har en forelskelse i) taler om fremmedgørelsen under kapitalismen:

»– Ikke arbejdsløsheden, men arbejdet er problemet! At vi ikke råder selv, ikke er i os selv, når vi arbejder, at vi aldrig får lov at vise, hvem vi er, og hvad vi kan, men blot må gøre vores del som et udskifteligt hjul i en maskine.

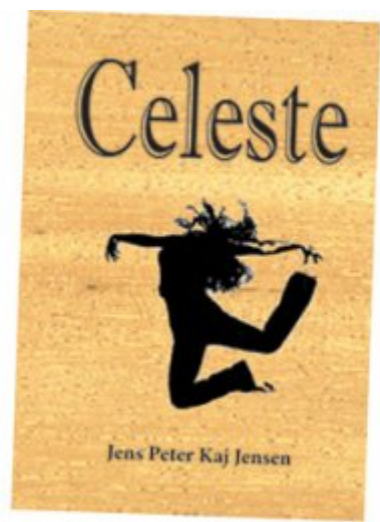
Han talte om menneskets artsvæsen, at arbejdet er det, der gør os til en særlig slags dyr, det, at vi med hænderne kan forme ting, så de bliver, som vi forestiller os.

Det gav ingen vanskeligheder. Slemme blev det først, da han sagde, at arbejdet forkrøblede os, når vi ikke selv kunne lægge det til rette. At så blev vi til umennesker.« (Celeste, side 76, en parafrasering af Karl Marx, 'Fremmedgjort arbejde', Økonomisk-filosofiske manuskripter, 1844).

Andreas Bülow er i lære som film- og TV-produktionsassistent. Han har tidligere været bosat i Spanien og Venezuela.

Jens Peter Kaj Jensen: *Celeste*. Forlaget Solidaritet, 331 sider, 150 kr.

Bogen kan bestilles på [forlagets hjemmeside](#).

Redaktion: Modkultur

Emneord: boganmeldelse | historie | Kultur & køn |

Tak fordi du bruger Modkraft.

Vi håber du har læst noget interessant eller oplysende.

Du kan støtte Modkraft via MobilePay: **50 37 84 96**

